

texty

číslo 82
jaro-léto 2020

Pandemická topografie

Bydlím v Černomořské ulici číslo 4. Dům je to solidní, jako pevný řezák ho v roce 1911 vsadili do vršovické stráně podle návrhu architekta Aloise Zázvorky ze Smíchova. Kdysi novostavba na okraji rozpínajícího se města, dnes stará čtvrť s průvanem tolika příběhů!

Aloisie Hrbková, rozená rovných sto let přede mnou v Červených Pečkách, oznámila 20. května 1935 stavebnímu úřadu, že v tom našem domě „provozovati bude obchod máslem, syrečky, sádlem, vejci, sirupem, ovocem zdejším i jižním, škrobem, boraxem, kartáči rýžovými a umělými mastidly“. Kde hokynářka ráno vytahovala roletu, je teď zeď, za ní máme sklep, v něm okurky, kompoty, džemy, vše vsacké chuti. Někdy cítím vůni cikorky, co ji Hrbková odvažovala do šustivých papírových sáčků.

Připravuju se, jak nás ten nový mor zas uzavře na petlici. Odhaduju, že povoleno bude vycházet jen nutně a vzdalovat se pouze do 500 metrů od domu. To vykonám několik dlouho odkládaných návštěv. Epidemiologicky vyhovím: všichni, za kterými vyrazím, už kapénky nešíří.

V mapě črtám: nejbliž to mám do ulice Na Královce 5 (72 metrů). V roce 1910 se tam nastěhoval Ladislav Klíma. Ale na toho se asi nedoklepu: „Vy věříte, že minulý novembr byl jsem ve Vršovících, ale to je omyl! Většinou zdržoval jsem se na temenech Sierry Nevady pod Mulhacénem, v mracích, vichru a metelích s mou Ziatou, Argou, Porcií, Argestem a Boreem.“

Nu dobrá, půjdu dál: 195 metrů to mám na adresu Krymská 18. Prométheova játra tam dopisuje Jiří Kolář. Napiju se předtím piva, abych zahnal děs slov, která vršovický Ezop v té naší čtvrti chytá: „Měl jsem, nelžu, největší kurvu za ženu, jakou kdy svět nosil. Lehla by si bývala i s hrobem, kdyby to šlo. Našel jsem ji jednou v noci, a teď je to beránek, řek byste to do ní?“

Vyjdu na ulici, kaštiny bubnují na ohlazenou dlažbu z červené žuly, povolených 298 metrů je to do Smolenské 27. U kávy, co ji koupil u báby Hrbkové, na mě čeká Theodor Adalbert Rosenfeld. Jako málokdo má jasno, když o sobě prohlásí: „Narodil se úplně blbý. Matka ho s jistým sebezapřením donosila v batohu. V první obecné se zbláznil z abecedy.“

Později přetrpěl zápal povřísel. V mužných letech, když si to všechno v jasné chvíli uvědomil, vrhl se v sebevražedném úmyslu na koleje dráhy spisovatelské." Máš recht, T. R. Fielde, řeknu mu. Vzpomeneme na časy, kdy se na ohrady malovaly výhradně kosočtverce.

Zašel bych i za Josefem Váchalem do Žitomírské 36 (687 metrů), Jaroslavem Haškem do Moskevské 33 (540 metrů), Fráňou Šrámkem do Norské 16 (593 metrů), ale to riskuju odchyt epidemiologickou hlídkou. Snad jen k Mikuláši Medkovi (498 metrů) do Estonské 6 by to šlo. Ale protože dostanu žízeň, vykročím do naší tajné krčmy. Bude tam živo. Adresu neprozradím, mám to tam jen 143 metrů.

–reé–

Obsah:

úvodník

René Kočík: Pandemická topografie__2_3

próza

Pavol Ičo: Pexeso__20_21

Adam El Chaar: Šlehané básně__21_24

poezie

Ondřej Hložek: x x x__4

Jiří Šimčík: x x x__8_10

Anna Sedlmajerová: x x x__10_11

Dominik Bárt: x x x__12_13

Alžběta Johanka Petrová: x x x__14_15

Jakub Chrobák: x x x__19_20

překlad

Stanka Hrastelj: První dáma__5_7

Tugomir Matić: Žít na ostrově__16_19

recenze

Pavel Kotrla: Jeden z pokusů o ekologicky angažovanou poezii__24_25

Ondřej Hložek: Pozoruhodné Rozhraní__25_26

Andrea Chrobáková-Lněničková: Kdo všechno má křídla?__27_29

Ondřej Hložek: Návrat přírodní lyriky__29_30

Jakub Chrobák: Takto tak umět bilancovat!__30_31

ONDŘEJ HLOŽEK

Soumrak nad Opavou

Prostor se složil
jako leporelo.
Mollové světlo
přísně sází mezi doby
chuchvalce prachu.

Naplníš celá tuhle ulici.
Tmo, blízká záhubě.
Kristus v hoři cloní
rukama různé kapky
z nebe.

(30. 10. 2019, Kylešovský kopec)

Kalvárie

Šestá kaple
zakrojená do svahu.
Městem kohouti pnou
a skřipky kraje
samotné se rozehrály.
Veroniko, ty hřebe noci,
tiše přebíjíš hrůzné vzpomínání.
Jemně a slavně.
Je otevřeno. Stíny běhají
ke kříži mezi lipami.

(3. 11. 2019, Hradec nad Moravicí)

x x x

Gin noci upít.
Těžký spánek,
gin noci...Dynybyl.
Za měsíce a roky.
Žimrovická hospodo! kroky kolem,
na holých stěnách
po dvou andělech,
co tak krásně
a oddaně sedí
při tvém chlastu.

(23. 11. 2019, Žimrovice)

STANKA HRASTELJ

První dáma

Slovinská básnířka a spisovatelka Stanka Hrastelj vystudovala teologii na univerzitě v Lublani. Píše básně i prózu. V roce 2005 debutovala sbírkou poezie *Nízké tóny*, za kterou obdržela Cenu Slovinského knižního veletrhu za nejlepší prvotinu. V roce 2009 vydala svoji druhou básnickou sbírku *Pane, něco pro vás máme*. Po těchto dvou sbírkách se vydala na cestu psaní prózy. V roce 2012 vyšla její první próza *Čínská zed'*, která se českého překladu dočkala poměrně záhy a sice v roce 2015, kdy ji přeložila Lenka Kuhar Daňhelová. Tento román se ve Slovinsku stal ihned best-sellerem a získal cenu Modrý pták.

V roce 2012 spatřil světlo světa román *První dáma*. Román přepracovává biblický příběh krásné Batšeby a krále Davida. Příběh se odehrává v současnosti. Děj je po psychologické stránce velmi roztržštěný a stejně tak je i vnitřní svět hlavní hrdinky Batšeby. Na první pohled krátké kapitoly vypadají velmi triviálně, v podstatě to jsou opisy banálních událostí. Klíčové věci zůstávají nevyřčené a čtenář je musí vydedukovat sám. Jak sama autorka uvedla v rozhovoru, knihu napsala pro aktivního čtenáře.

První dáma je vynikající dílo, ve kterém je jedním z hlavních témat autodestrukce, což je velký problém současného světa, a můžeme tvrdit, že autorka napsala knihu, která je zcela současná.

Kateřina Honsová

8. „Mohla být někdo“

Stáhla markýzu, smotala ji, zkoumala své bledé dlaně (své *pale* ručky, ne bledé jako u nás, pod čímž si člověk představuje posmrtnou bledost, ale *pale*, což v angličtině označuje aristokratickou světlou pleť: Batšebina pleť byla ušlechtilé bledé barvy), hřbety levé a pravé ruky, jak každá opisuje vlastní kruh, jedna trochu výš než ta druhá, po stejné ose, opačné směry otáčení, rukojeť-klika pokračuje, s prodloužením o dobrý metr, směrem vzhůru, kde je háček zachycen do oka vodorovné tyče s navinutým povoskovaným plátnem. Dopoledne ho rozvinula (ručky rovnoměrně kroužily v opačných směrech), byl to balkon na jižní straně domu, teď, pozdě

odpoledne ho svinula zpátky, přišel stín. *Jak vzrušující, zašeptala, přitom sotva zřetelně pohnula rty, jak moc a opravdu vzrušující: kroužení horizontálně, tyč, kroužení vertikálně, respektive naopak, okamžitý účinek, plátno rozvinuté, plátno uklizené, no není to úžasné?! Kdybych byla teď dítětem, kdybych se jako dítě takhle zbavovala stínu točením, to by mě uchvátilo, úplně a zcela, chtěla bych být inženýrem nebo mechanikem nebo něčím takovým, stala bych se inženýrem, mechanikem nebo něčím skutečným, tak něco, no.*

Slunce ještě úplně nezapadlo, bylo ho tam ještě na půl muže, večer zbarvilo medovým světlem, Batšebina bledá tvářička působila měkce, byla zasněná a mírná, dokud úplně nezašlo. (Za tú horú, za vysokú.)

9. Konec studia

Předání diplomu se hezky sešlo s manželovou dovolenou. Po obřadu na univerzitě jsme šli společně na oběd, mladí manželé, Batšebini rodiče a Batšebina spolužačka z gymnázia. Večer spolužačka poznamenala *ten tvůj dost vydrží.*

12. Batšebino nadání

Začala se strašně moc zajímat o Nikolu Teslu, opravdu moc. Chtěla vědět všechno o jeho životě a díle, chtěla však, nepřiznala si to, odhalit v sobě zrod geniality, když četla o jeho dětství, jak jako tříletý v noční tmě za bouřky hladil kočku, které jiskřila srst od statické elektřiny a okolo ní se rýsovala světelná aura a - bum - jiskra přeskočila, plamen vzplanul, vášeň se zrodila, hej, Nikolko, není cesty zpět. Ve skutečnosti doufala, že se také v jejím dětství dala do pohybu nějaká podobně velkolepá a osudová výhybka, pátrala v paměti, pátrala, ale nic podobného tam nebylo, nejbliže se k tomu dostala, když jednou rozmontovala kolo do posledního šroubku a potom ho zase sestavila zpátky, všechno sedělo, všechno fungovalo jako předtím, zůstala jí jen hrstička šroubků, podložek a matic (otec jí dal na zadek), ale to samozřejmě nemůže být ono, s tím by se ještě smířila, kdyby během zkoumání života a díla Nikoly Tesly objevila aspoň špetku geniality, aspoň to.

Všechno úsilí a ponoření do sebe bylo marné, Batšeba nebyla géniem ani inovátorem, vlastně ani ne moc technický typ. Měla ale jiná nadání.

44. Večeře s hostem

Na návštěvu přišel význačný a velmi šarmantní pán, nějaký baron, bez doprovodu. Společně si sedli k jídlu, sloužící ještě elegantněji, než obvykle předváděli choreografii - naklonit se k hostu zleva, vzít talíř levou rukou v rukavici, odklidit ho krouživým pohybem (kontrapost, váha na levé noze), nahnout se zprava (kontrapost, váha na pravé noze), krouživým pohybem pravou rukou položit před hosta další chod, například jemný a měkký steak, dva prsty tlustý, sedm minut pečený, uvnitř růžový, k tomu zlehka uvařené zeleninové hnízdečko. Baronovy černé oči neulpěly na žádném pohybu, ačkoliv sledovaly tanec, dokonce velmi pozorně, zatímco pohledem směřujícím jinam hodnotil také menu napsané rukou barevnou tuší s hostitelským rodovým erbem a se zlacením, jako iniciály ve starých římských misálech.

Baron pil červené víno a vyprávěl dál to, co před chvílí začal *abych knihu nikdy nenechal na stole v pokoji, tak jsem s určitou námahou otevřel zásuvku a uklidil ji. Když jsem ji zastrčil na konec zásuvky, o něco zavadila, jelikož zásuvka byla docela hluboká.*

Dýka, pomyslela si Batšeba, dýka, ostří krvavé.

Rukopis, pomyslel si David, snad Aristotelův ztracený spis.

54. Ad aspera per astra

Již v prvních měsících společného života zaznamenala zázraky. Všechno uměl, úplně všechno, vyčistit odpad, škrobit košile, pokládat dlaždičky, dveře ledničky, které se otvírají nalevo, přemontovat tak, aby se otvíraly doprava, uměl také holýma rukama chytit rybu, oškubat slepici, štrykovat a vyrobit mýdlo z popela a vepřového sádla, věděl, ve které fázi měsíce se kácí stromy a poráží prase. Jednoho večera řekl, *proč se divíš, pár věcí musí pastýř umět, když se má stát králem*, hlavou jí probleskla myšlenka, že budoucí královně stačí, že umí svést krále a odváží se vehnat manžela do náruče smrti, všiml si, že jí přešel stín po tváři, políbil ji na krk a zavrkal *věděla jsi, že umím také napodobit poslance Kanglera?* Skvěle ho napodoboval, díky Davidovým imitacím a červenému vínu se celý večer řehtali jak blázni.

ze slovinštiny přeložila Kateřina Honsová

JIŘÍ ŠIMČÍK

nevěděl jsem o ní

pět patnáct
na drátech vysokého napětí
sedí holubice
zvuk
do kterého se otevíráš
již pár let
poznáš kdykoliv

u zateplení
se učí vrabci létat
postavili tam nové hnízdo
teprve nedávno sis toho všiml
nahánějí se v listech umírajícího stromu
půjde k zemi
nechceš si to připustit
neměli by si kde hrát

jeho stín převezme
nevkusný altán z hobbymarketu
nebo se budeme muset přizpůsobit
slunečním paprskům
na nových místech
v tuto hodinu zde bývala zima
ale již brzy
budeš sekat obě části najednou
okolo zasadíme nové květiny
jsem zásadně proti

ale klid
na vše si zvykneš
čas je otázkou priorit
soustředit se
po slábnoucím kmeni
tvé děti už nepolezou
jaké děti?
otázka času
na nových místech
zpívají žalozpěv noví holubi

probud' se z příběhu
který se neudál
posloucháš selektivně
ale nejsi jediný přeživší
v pět dvacet šest
přicházíme znovuzrození

dimenze

knížky už jsou rozebrány

sedm set padesát metrů daleko ode mne
zvoní zvony
a ptát se můžu třeba stokrát
v jakých rozměrech se nacházíme?

za dvě hodiny tam musím být
sedm a půl kilometru daleko ode mne
mluví lidé
a ptát se můžu třeba
tisíckrát

kapka kávy na podtácku
před čtyřiceti osmi hodinami
před televizí štamgasti
před dvaceti dvěma hodinami
otázky nevyřčeny a nezodpovězeny
před dvěma lety
na vlakovém nádraží
před dvaceti pěti minutami
koncentrované pseudošťěstí

všude a nikde
se nacházíme
kým zrovna jsme
tím se časíme
žádosti plynou
a kapky padají
v minutě se vrátit z budoucnosti i minulosti
v minutě vyřknout soud
vyvážit hodinové ručičky
najít sever

vejdeme se do třinácti vteřin
na cifernících stejně nehledáme čas
ale výsledné emoce
skryjeme se na dvanácti metrech
čtverečních
na mapě stejně nehledáme památky
UNESCO
ale své dávno ztracené lidi

kapka chráněné krajinné oblasti
na rtu
já se vydávám sedm a půl hodiny daleko
neurčité místo i čas
a nezávisle na všem se můžu ptát
maximálně
sám sebe

tlak, teplota, rosný bod

planeta rozdává
acidita

smrtnost deště
naprosto jasně daná
není potřeba výpočtu
fyzika nemá ve vzorci
chybnost lidského faktoru

v důsledku povětrnostních podmínek
se hodnota sníží
o dvojnásobek
dotace neznamená
vždy správnou cestu
nová elektrifikace
stejně jsme zůstali
opuštění

hlavní ropný kontrakt
v černých číslech
podobně posunuti v systému souřadnic
ale zapomněli jsme
na plastové střechy
a otevřené deštníky
takže je smrtnost deště
zase naprosto jasně daná

acidita

ANNA SEDLMAJEROVÁ

x x x

vykutálené definice
na nesprávné cestě kde
v duši bas neduní
plesnivé stěny zahřívají
a ptáci do oken létají v noci

moták pochop se v pokoji zdržel do rána
a dnes musí stihnout
zamotat bavlněnou šňůru
do posvátného klubka
aby bílou hlavní
s úctou
smotané vystřelil zpět
do rotujícího orgasmu

x x x

rampouchem uhodit
na
triangl otce syna a ducha svatého
zahrát

s ledovým výdechem zapomenout
že červená je barva tepu
v jehož rytmu
hladím představu v lidské kůži
hřejivou

na druhém konci černá z vyčerpání
jak díra
co se sebou nenasytí
co spí jen když má otevřené oko

x x x

kolemjdoucí zavoněl ulicí
květina se opřela o hrud'
vítr
vyhlodaný měsíc
calea zacatechichi
hořká tráva se nesměje
uspává

včera přesně tady
v téhle škvíře
schovával se šváb

ten kousek, co postrádám
jemu nechybí

neusnout
čekám až vyleze zase
abych mohla sledovat
jak se mě nedotýká
šváb co uspává
a ohlodaná tráva

x x x

barvy kolem se sbíhají do cesty
která překlenuje řeku
v boji proti přirozenému toku
vlající kůže
ptá se kamenů
čí jsem
čaruje tak nemocně
že voda z lidí odtéká
aby zahladila stopu
tok proti toku

DOMINIK BÁRT

ještě chvíli spolu před odchodem

postůjme
když jeden druhému
nesedíme

třeba se vyrovnáme
s těmi křivými cestami

nejčistší báseň

dnes napsal starej pán
co jel se mnou třicetšestkou
když jsme dojeli na konečnou
on jen do celou tu dobu trvajícího ticha
vzdychl:

achjo
zvedl se
a šlo se

/ p ě t a d v a c á t ý s o n e t / podmiňovací

a najednou jiné
nyní
jak už nám bylo
předesláno

pomalů dýchat vzduch
dokud nezbude jen
prach
v rozedřené kůži

pak ještě trochu dál
aby šlo zůstat v tom
že bylo na výběr

pomalů dýchat vzduch
dokud nezbude jen nyní
dokud se to nedozvíme

závora nemocničního dvora

jak stará dětská houpačka
kývající se ze tmy
do ještě větší tmy

prostoupenost vynechává
jenom konce
přimrzlých větví

nejhojnější výskyt ticha
v básních
a mezi lidmi

v knihovně

slečna s kávou
pomalu hledící z okna
silně nasírajícím srkáním vycucává
ze vzduchu za sklem
horkou naléhavost
nepovšimnutého

špinavý
nedopitý šálek v dřezu

dveře otevřené ze tmy
zůstávají trčet
do nikam

poleptali jsme pole ptající se

na jaro
v poledním poklidu jsme polapili
poslední půltóny z porcelánovejch hran
kýčovitýho nádobí od babičky
byly tak hlasitý
že tvýmu růžovému hrnku
to utrhlo ucho

dnes ráno jsem se o něj pořezal

/devátý sonet/

expirační

jako akvadukt bez vody
hřebeny hor nemají co česat
žaluzie žalují žal žaláře myslí
smýkám se průsvitným průsmykem

báseň nebo bázeň?
pohled zadržávající jak šmirgl
jako když chceš nacpat myšlenku
do sklenice a zazátkovat

zavařit a natrvalo uskladnit
proces kterej člověku zavaří
trhám záruku za ruku

čekám kdy ji utrhnu
čekám kdy z ní utrhnu
trochu tebe

ALŽBĚTA JOHANKA PETROVÁ

Poutí k Máří Magdaléně

Praskala tráva pod nohama, praskala suchem.

Měl jsem ale ještě více než ta tráva suché, popraskané nohy. Hledal jsem tedy v tom skleněném vzduchu vodu. Nikde vody nebylo, ani na starých, časem prověřených místech. Nohy mě nesmírně pálily. Žhnuly tak, že jsem se bál, aby pole nevzplála. Rudý obličej a nerudná tvář ze mě dělaly zvíře. Vážky se nade mnou pářily v trojici, velmi nevinně. Jak můžou teď, když není vzduch k dýchání? Měl jsem trpkost na jazyku, v uších, v očích, ve vnitřnostech. A sladké třešně, které divoce zplaněly u cesty, se mi posmívaly, šeptaly si: „Je ubohý, ubohý člověk.“

Tentokrát mi nesdělovaly žádnou novinku, věděl jsem to. To, že stále padám, vysychám a prolézám houštím, spíše než bych krácel po cestě. Chichotaly se ty třešně ještě více, když jsem je trhal a přecpával se jimi. Šťáva mi při jejich konzumaci i v dospělém věku ještě stále tekla po bradě. Potěšily mě jenom na chvíli... Pak jsem šel rovnou zase do křovisek, stydět se. Potom znovu hledal vodu, chladivou mast na kůži.

Podařilo se mi najít dojičku krav uprostřed drátem separované louky.

„Dobrý den, prosím Vás, nemáte...?“

„Máme.“

Pokynula mi rukou, ať přijdu blíž. Podlehl jsem drát elektrického vedení a zamířil k ní. Očima jsem hledal nádobu s vodou, kterou by mi dívka mohla dát. Ale nic jsem neviděl. Zato ovádů se na mě sápalu spousty. Chutnám jim už od dětství.

„Stůjte klidně. Nešijte sebou. Pojdte blíž!“

Rozkazovala mi a já poslouchal. Stál jsem v těsné blízkosti těla krávy. Dýchal jsem v rytmu pohybů jejích svalů, abych ji nevyrušil. Dívka stlačila vemeno té krávy a zalila mé nohy teplým mlékem. Chytila mě za kotník, to kdyby mě napadlo utíkat, a roztírala tu bílou tekutinu po lýtkách, po rozpraskaných patách a prstech. Nevynechala jediné místo od kolien dolů. Cítil jsem se lépe. Jako kdybych nastoupil na zázračnou léčebnou proceduru.

„Teď jděte, už nemám nic.“

Pomaloučku jsem couval, nevěděl, co vyslovit, co udělat, jak projevit dík. Otočil jsem se docela neobratně a rozběhl se k drátu.

Mimoděk při běhu jsem si sáhl na lýtko, které bylo teď hebké.

Zdravý jsem se hnal pryč z polí, za lidmi. Stihli mě však najít dříve. Nad hlavou mi prosvištěla stíhačka. S velkou bází jsem si uvědomil: „Žiju.“

ZAHRÁDKY OTEVŘENY!

V květnovém pondělí od deseti došlo k uvolnění.

ZAHRÁDKY OTEVŘENY!

Lidé ve frontě
na gelato a pivo s pěnou.
Usedají k vachrlatým stolům
hledající balanc mezi žulovými kostkami.
Za rohem na náměstí
šeřík hojně zkrápěn
močí hostů.

ZAHRÁDKY OTEVŘENY!

Na hajzly/i se pro samou radost
dočista zapomnělo.

(13. 5. 2020, Úvaly)

x x x

Kam namíříš oči,
zjeví se ostrá podoba.
Nemůžeš těkat,
rozmaže se
jako laciná řasenka
v prudkém větru.

Dnes i ve večerních hodinách
vidím havarovaný mlékárenský vůz
a chodce, kteří skáčou přes skleněné střepy,
vyhýbajíce se bolesti.

Potopa v ulici Křížíkova
zaplavila i další spěšné kroky
mužů a žen
z roku sedmdesát.

Setkání

Kejhání nočních labutí
v přítmí olší
zastaven k nehnutí.
Po cestě kamenů bolestných
v tom rudém odrazu
jsi to, Bože, Ty?

TUGOMIR MATIĆ

Žít na ostrově

x x x

Okamžik nikdy není špatný
musíš si pořídit síť na chytání
okamžiků

pokud si ji nepořídíš
zůstanou ti jenom dny
a to není dobré

může to být i nebezpečné

...

dny strávené sčítáním
promarněných šancí
všeho toho, o čem si myslíš
že ti chybí

nač si myslíš, že jsi měl nárok
a nikdy jsi to nedostal

...

zachytíš-li okamžik
jako dlouhý pohled z okna
budeš se radovat z rána
jako ses
když jsi byl malý
radoval
z pytlíku bonbónů

BEZVĚTRÍ

...

pevnina napnula moře
sem tam loďka
mlhavo
a racek

...

před očima
málo všímavého pozorovatele
se vůbec nic neděje
všude je klid

x x x

Dnes je svátek
jako v ten den
kdy mě otec
mladý člověk
vzal na utkání
držel mě za ruku
zatímco ve větru
tančily vlajky
skutečnost
obloha je šedá

a déšť ševelí
mám rád ten zvuk
skutečnost
Mak zmokl
a stáhl ocas
i já jsem zmokl
ale máme elektřinu
a fén funguje
je svátek

x x x

Nikdy mě nebavilo pracovat
aspoň ne dělat to
co člověka unavuje
ale co dělat musí
protože tak je to na světě zařízeno
ne že bych rád nedělal nic
naopak
měl jsem rád
i dnes to mám rád
když můžu sedět úplně sám
nebo s přítelem
na lavičce nebo na pobřeží
u moře
v kavárně
nebo v městském parku
mlčet nebo si povídat
to je úplně jedno
procházet se

x x x

Žít na ostrově
monotónnost
nenastávání
a soulad
stopa po letadle na obloze
zázrak, který jsem dlouho neviděl
myslel jsem si
letadla už nelétají

*Z připravované sbírky *Nepostavil jsem dům*
(*Nisam sagradio kuću*) přeložil Jiří Hrabal.*

O Tugomiru Matićovi, osobně:

Tugomira Matiće jsem poprvé potkal na cestě nad přístavní vesničkou Račišće na jihu dalmatském ostrově Korčula v roce 2018. Prošedivělý muž s prořídými vlasy staženými do liščího ohonu, za jehož tmavými brýlemi

jsem tušil nepříliš přívětivý pohled doprovázený štěkotem dorážejícího psa, kterého silou držel na napjatém vodítku – dnes vím, že ten pes se jmenuje Mak. Pán i jeho pes působili dost nevstřícně a odměřeně. Přiznávám, že můj pes vrčel taky.

On mě samozřejmě neznal a jistě mě ani nezaznamenal, snad jen jako jednoho z kolemjdoucích, které na dalmatských ostrovech potkáte jen jednou a pak už nikdy. Já jeho taky neznal, ale nespletl jsem se, když se mi při setkání vybavila fotka původem sarajevského básníka.

Pamatoval jsem si o něm jen to, že napsal knížku povídek Sarajevské pivo. To se mi nějak vepsalo do paměti. Asi proto, že jsem kdysi přeložil sbírku povídek Sarajevské Marlboro od jiného autora původem ze Sarajeva, tak co k tomu ještě přidat Sarajevské pivo... Laciný vtip, který ale jako mnemotechnická pomůcka zjevně posloužil. Teď už vím, že Tugomir Matić (1957) vydal od r. 1978 i pět básnických knih (Půlnoční v Sarajevu; Mezi nebem a zemí; Čas mlčení; Pohlednice; Zaměř pozornost na detaily) a vedle zmíněného Sarajevského piva a skandinávských nocí (2014), jak zní celý název, i povídkovou sbírku Jazz pro zapomenutého strýce (2017), kterou i přes pozitivní ohlas kritiky sám považuje za horší než tu předešlou.

A pak jsem znal ještě z račišćského přístaviště bystu zpodobující Tugomira Matiće, komunisty, bojovníka proti italským fašistickým okupantům, kterého zavraždili za druhé světové války. Strýce (synovcem nezapomenutého), jemuž poté, co mu vzali život, ještě jako mrtvému strhali vousy.

Tuga (tedy Smutek), jak mu přátelé říkají, je básník. Lidí, kteří píší básně, je hodně, dokonce i dnes. On ale patří mezi ty, co píší básně, protože je žijí. To není výpověď o kvalitě jeho básní, spíše o způsobu jeho života. Žije ve vesničce, kde se muži kdysi živili rybolovem a jako námořníci, v ulici, kde dnes bydlí sotva deset lidí a tři psi. Stranou turistického ruchu i literárního života. „Když se pořádá nějaký literární festival, většinou mě zapomenou pozvat,“ směje se poťouchle. „Řeknou, Tugo, nezlob se, my jsme na tebe zapomněli. Mně to ale nevadí,“ dodává.

Život na ostrově má svá specifika. „Myslím, že ti, co tu žijí, tu většinou nejsou šťastní. Chtěli by odtud pryč, cítí se tu uvěznění,

spoutaní. Mají pocit, že jim v životě něco uniká. Nemají svobodu v sobě," říká. Na předválečné Sarajevo, kde prožil velkou část svého života, vzpomíná rád i s neskryvanou dávkou nostalgie, stejně jako na život v bývalé Jugoslávii. Rád o tom povídá, ale rád i poslouchá. Zajímá ho, co se děje v Česku, co vychází za knihy a... hudba! Zamiloval si Lenku Dusilovou! V Račišci se ale cítí šťastný. Nedivím se mu.

Když jdete po polní cestě kolem ostrova, máte pocit, že se konečně můžete nadechnout. Ne jenom tak, že vydržíte do dalšího nadechnutí, ale plně, definitivně. Mísí se tu slaný mořský vzduch s nasládlou vůní fíků, ostružin, olivovníků a dalmatských bylin. Omamná kombinace. Tuga, schovaný za černými brýlemi, kterými chrání nemocné oči, tu chytá do sítě své okamžiky.

Za pár dní Tugu navštívím, jsem si jistý, že mě vřele přivítá a Mak na mě bude skákat tak dlouho, dokud si nenechám olíznout tvář.

Jiří Hrabal

JAKUB CHROBÁK

x x x

Plné sluneční světlo
padá do údolí z druhé strany.
Rukou ještě ne teplou
čechrá tvé ostré hrany.

x x x

Stříbrná nápovědka
skrz mladé květy trnky
vášnivé mléko
leje do potoka
i do tvé věty.

Měsíc,
anebo ty,
je sjetý.

x x x

Při dřevě
uprostřed lísek
se vysek
kus smrku.
Louč: smola a šmodrchance
uschlé četiny.

Vzpomínáš, Metude,
jak jsme to dělávali?
A na ty svoje oči,
co se ohněm smály?

Synáčku, už nikdy
nebudeš malý.

BÁSNÍK

Osina v prdeli,
co zvoní.

PAVOL IČO

Pexeso

„Tak ti treba! A zaslúžiš si ešte viac!“ kričal otec, keď som spadol zo schodov pred budovou školy, zahalený v opare skysnutého čuča a dymu z cigariet. „To kvôli tebe nás mama nechala!“ vreštal a uvalil mi k tomu ešte aj po papuli.

Ale ináč to bol dobrý chlap. Len nešťastný, hrozne, hrozne nešťastný.

Sám sa prebíjal, sám viedol svoj boj s lacnou borovičkou. A vždy, keď sme išli von, podlamovali sa mu kolená.

Predtým bolo všetko ináč... Ešte, keď mama bola pri nás. Vtedy naposledy som ho videl, ako sa usmieva.

„Tu máš, pankharte!“ uštedril mi ešte jednu. „A ty, čo kukáš, buzerant!“ osopil sa na okolo idúceho.

A mne sa v mysli vynorili babkine slová. Spomenul som si, ako mi na smrteľnej posteli, v tej zasranej, páchnucej nemocnici, kde sa nedali ani otvoriť okná, vo vzduchu, ktorý sa nedal dýchať, povedala: „Janko. To je nanič svet. Načo by som tu ostávala? Idem, prepáč!“ a pár dní nato vydýchla.

Babku, tú som mal rád. Vždy mi dala cukríky, aj ma objala. Aj otca za tú pijatiku kárala, hoci on ju nikdy nemal chuť počúvať.

Ale je preč.

A ja tu stojím. Na tých polorozpadnutých schodoch. Pred školou. Uprostred leta.

Na schodoch posiatych holubími výkalmi.
V smradľavom meste plnom smogu.

Dívam sa k nebu.

A plačem. „Bože, pomôž!“

Len to roztrhané pexeso zo ZOO, rozhá-

dzané po zemi. Tie čriepky minulosti. Volajú vo mne čosi ako nádej. Vyvolávajú spomienky. Na úškrny mojej mamy, záblesky žiarivých mrakov v smiešnych, takmer zvieracích tvaroch, plávajúcich po oblohe.

A vďaka nim. Len im vďačím za to. Že ešte dnes spočiniem v mäkučkých perinách.

ADAM EL CHAAR

Šlehané básně

V minulém životě jsem hodně chlastal. Vlastně možná není minulý. Přestat chlastat neznamená absolutně nic. To je na tom nejtěžší. Démon alkohol zůstane přítomný. Zvrhlo se to před sedmi lety ve Photogether Gallery. Říká se jí taky Bunkr, protože sídlí v atomovém krytu (městské polikliniky). Danzan tam měl výstavu jménem Land(e)scape. Natahal tam kotel slívy. Vždycky jsem přišel a v jedné z těch zasutých komnat si prolil hrdlem pár deci. Zalil jsem je několika deci tekutého cukru, myslím kokakolu. Pil jsem do žil. Teď se snažím nepít, být opojený z pochopení. Napojený, jak říká Klus. Ze zhoubného koloběhu Photogether Gallery jsem vypadl na Nový Zéland. Danzan otevřel Galerii Garáž. Asi desátá výstava, kterým on říká činy, se jmenovala Čekání na kokota s mým vysmátým ksichtem na plakátu. Já jsem tam totiž vůbec nechodil.

Po návratu ze Zélandu jsem půl roku chlastal, a pak přestal, konečně. Začal jsem psát, dělat slam a jezdit za ním do jiných krajů. Dneska se kokot dostavil prolitý sedmi léty české slam poetry. Je pěkně vyhraněný, artikulovaný, otevřený, ale to je jenom povrch-popruh. V Garáži se dnes koná padesátý sedmý čin. Jmenuje se Šlehané básně. Danzan rozlívá svařák. Je tu i holka, kterou jsem včera viděl za sklem Pštrosa. Nahlížel jsem tam a ona o mně něco říkala kamarádům. Líbila se mi. Uvažoval jsem, jestli jít dovnitř, ale nechtělo se mi opouštět komfortní zónu. Byl jsem přepsaný. Pak jsem byl na sebe našťvaný. Šel jsem nocí a zpíval si It ain't me, babe od Boba Dylana.

Jeden slamer přijel s bývalou přítelkyní a slamuje o tom, jak to chce dávat všem i té své jediné. To se mi líbí, že to dokáže říct natvrdo. Slam je o tom, říct na pódiu to, co nedokážeme říct v reálném životě. Říct to střízlivý. Dneska už je celkem běžný model,

že když má holka kluka, tak to není žádná nemoc. Kluci se pak paradoxně stávají odpůrci toho volného vztahovství. Chtějí holku jenom pro sebe. Radši típnou vlastní choutku a jdou příkladem. Společnost se odvrátila od Boha a musí se k němu vrátit, jinak si to s ní rozdává matka Země. Možná se ale musíme obrátit na pohanského Boha, pohasínající modlu přirozenosti. Nebo objevit nového. Nemá to být modla, má to být čistý beat. To, co jsem hledal-hlodal v chlastu a psaní a slamu a ženských. Tam nejlíp.

Slamer zapomene text a hledá ho po kapkách. To bývá nejlepší, paradoxně. Jeho bývalá se tváří zasmušile, ale on to může dát všem. I jí. Moderuju a ta holka, která o mně včera něco říkala za sklem Pštrosa, se na mě upřeně dívá a usmívá. Pořád stejně, ať už řeknu podle svého názoru nějakou blbost nebo chytrost. Tyhle akce osvobozují v tom, že je to bytí pro druhé. Je to odpočinek od psaní, které je bytím pro sebe. Oproti psaní je to víc předstírání, protože pozornost rozptyluje ducha. Jejich, jeho, sdílená. Kunderovská atrofie ducha, ale live. Je na mě řada. Dávám impro. Hlavou se mi honí flashbacky z psaní.

Pak si z toho nic nepamatuju. Prostě to proběhlo. Nezůstal žádný materiál, který by se musel zužitkovávat. To je skvělé. Je to jako, když se s někým seznamujete. Potřesete si s ním rukou, navzájem se představíte, ale pak stejně neznáte jeho jméno, protože jste byli moc nabuzení. Vnímali jste příliš mnoho okolních vjemů. Potřesení rukou je stejně nadpřirozeným protrhnutím sociální bubliny jako ritualizované postávání před lidmi a povídání jim, co člověku zrovna běží hlavou. Přesně to jsou šlehané básně. Vlastně spíš předstírání, vymyšlení si, že vám něco běží hlavou. Boj s dojmy za pojmy.

Během výstavy Land(e)scape jsem pořádal čtení. Jmenovalo se Autorské čtení. Četl tam Frič a dvě hodiny po něm zemřel Magor. Hodně se tam chlastalo. Musel jsem pryč. Začal jsem hlásat, že je třeba osvobodit se z Danzanova kultu. Přešel jsem do kultu slamu, Hýskova kultu. Teď jsem zpátky. V Danzanově kultu se vždycky hodně balilo. Slíva byla jen zhmotněním přirozené opilosti opačným pohlavím. O pauze jsem se s ní seznámil. Rozkecal jsem se tak, že v druhém kole nemám na pódiu žádnou energii. Místo impro dávám Morrisona. Než jsem se stal slamerem, byl jsem Morrisonem. Svedl jsem do ní svůj kanál a ona mě úplně

vyždímala. Ale mám rád, když se něco pořádně vyždímá. Použije. Tomu je třeba se nebránit.

Na Morriona mi pak řekla, že na ni takhle ještě nikdo nekřičel. A za týden mě zpražila, že zrovna začala s někým chodit, takže nic nebude. Já bych s ní chodit nechtěl. Možná pak jo, to nevím. Ale líp je mi bez těl. Něco ve mně po té líbeznosti prahne, ale něčemu jinému je dobře v suchu pouště. Cákat se musí a bidet není úplně nejdůstojnější díra, ale když skrz okno prosvítá ranní slunce, které zrovna vylezlo nad lesy, a vy se spontánně rozhodnete, že už dál nemůžete... Jo, to je fajn. Prý ale klidně můžeme zajít posedět.

V publiku se objevuje Vašek. Poslední dva roky jsem o něm věděl jen z Facebooku. Jedna kýčovitá cestovatelská fotka na jeho profilu střídala druhou. Pozvu ho na pódium jako překvapení večera. Bere to. Otevře si pivo. Líbí se mu to. Mele o Mexiku a nebere to konce. Ohlásím radši procházku na Burešov. To je kopec s krásným výhledem na světlo, teda město. Nikdo si mě nevšímá, ale když zařvu, že vyrazíme, a zároveň opravdu vyrazím, dav se vydává v mých šlépějích. Skvělý procit. A po mém boku ta slečna. Centrum se ztrácí v mléčné tmě. Cítím mezi námi bezprostřednost. Ta se prohloubí ve Sklepě. Vznáší se mezi námi jedno velké nic, ale příjemné. Nic ničemu nebrání. Slam je chlast, člověka otevře. To je na něm nejlepší. Pak to ale zase vyprchá.

Společenstvo slamerů sedí kolem stolu a konverzuje. Ona dvě hodiny nepromluví, jenom se soustředěně dívá. Když se na ni promluví, odpoví jakoby nic. Všechno v pořádku. Když mi pak za ten týden řekne, že s někým zrovna začala chodit, jdu se projít do lesa. Ve své opuštěnosti potkávám lidi. Přesně tohle mi u slamu chybělo. Když mám holku, taky mi to chybí. Člověk ztratí citlivost k nestrannému kolemjdoucímu. Přestane se představovat těm zdánlivě nedůležitým. Ne-projevuje se v bezvýznamných příhodách, které jsou prapůvodními zdroji slamu. Je mimo. Člověk se musí projevit tam, kde to přijde. Osvícený afekt je opak slávy. Šleha. Člověk je neustále na konci světa a potřebuje pomoc. Potřebuje ji teď. Pomoc! Jsem otrokem flow. Je nekonečnou. Můj art potřebuje garáž. Potřebuje se zastavit. Všimnout si.

Den po tom slamu jsem s ní šel na procházku. Šli jsme daleko, až do přilehlé vesnice. A to měla podpatky. V jednu chvíli jsem se

musel zastavit a stát, protože mi stál. Díval jsem se na strom. Za ním byla lampa. Jeho holé větve se kolem lampy obtáčely jako kolem středobodu obratu. Ukázal jsem jí to. Myslela, že jsem zastavil kvůli tomu. Zabavilo ji to na dostatečnou chvíli. Dostal jsem draka zase do klece. Divila se, co je to za jev. Nějaký optický klam. „Dělá se mi to i na předním skle auta. Škrábance od krup se formulují kolem světél do bludných kruhů,“ řekl jsem. Šli jsme dál. Za chvíli jsem musel zase stát. Dělal jsem, že zkoumám vnitřek přilehlé továrny. Byly tam nějaké stroje a spousta krabic. „Co tam vyrábějí?“ zeptala se. „Krabice,“ odpověděl jsem. Člověk vidí jen, když není viděn. Pozorován-rozporován. Proto je láska slepá.

JEDEN Z POKUSŮ O EKOLOGICKY ANGAŽOVANOU POEZII

Básnířka, redaktorka a literární publicistka Olga Stehlíková je výraznou postavou české poezie nejen díky své tvorbě, ale také práci na knihách autorů jiných. Je autorkou, jejíž tvorba je od počátku poměrně bohatě reflektována. Již její básnický debut byl dekorován cenou Magnesia Litera. Proto může pro někoho poněkud překvapivě působit, že svou skladbu *O čem mluví Matka, když mlčí* vydala v malém začínajícím nakladatelství Dobrý důvod. To je však částečně spojeno s osobou básníka Radka Štěpánka, kterému není ekologická tematika lhostejná a spolu s Pavlem Zajícem a dalšími (Jonáš Hájek, Jan Škrob, Olga Słowik) stojí i za iniciativou Přírodní lyrika (www.prirodnilyrika.cz).

A právě skladbu Olgy Stehlíkové můžeme vřadit do širokého proudu literatury nesoucího se ve znamení environmentálního smutku. Obecně je to hlas, který sílí jak ve společnosti, tak přirozeně i v literatuře. Vzhledem k situaci se dá předpokládat, že ještě nějakou dobu sílit bude, a to jako přirozená reakce na proměnu světa vyvolanou člověkem, kterou pozorujeme kolem sebe.

Skladba Olgy Stehlíkové je pak svědectvím jistého teď, stavu, ve kterém se nacházíme. Emocionální promluva stylizované Matky je snadno čitelná. Země se bez lidí obejde, jsou jistou dočasností, kterou je nutné přečkat.

Koneckonců tím ubližováním jí, ubližují hlavně sobě. Aspoň podle skladby, jak by se mohlo zprvu zdát. Ale nakonec to tak jedno není. A monolog personifikované matky Země, která - v protikladu k názvu knihy - moc nemlčí, je vcelku hodně upovídáný. Nemůžu se zbavit dojmu, že skladba je psána hlavně rozumem a vypočítána na efekt.

U této útlé čtvercové knihy o šestatřiceti stranách stojí za zmínku její grafická kompozice. Uvnitř bloku, kdy je užito koncepce protilehlých stran, je vždy vpravo text skladby, vlevo se pak opakuje stále tatáž fotografie vyprázdnění krajiny. Jen je tištěna stále světlejším odstínem černé, až mizí její obsah takřka úplně. Zůstávají jen nerozeznatelné obrysy dříve existujícího. Celkově tak úprava podtrhuje vyznění skladby.

Skladba má především ráz vztyčeného ukazováčku. Pozor! Tady se jedná o vážné téma. Ano, je. Ale to samo o sobě nestačí. Patosem nesená skladba spolu s tím karatelským prstem poezii ubíjí. Záměr byl určitě dobrý, ale úplně to nevyšlo. Kdyby byla skladba součástí sbírky, tak bych byl možná méně kritický. Ale takto zůstává kázání a otázka: „Proč?“ Místo mateřské lásky je tu chlad a deklarovaná lhostejnost k těm, kteří za neutěšený stav můžou. A nakonec mi v té environmentální sbírce chyběla sama příroda. Záměr dobrý, ale provedení tentokrát pokulhává a zůstává v rovině agitky.

Pavel Kotrla

Stehlíková, Olga: *O čem mluví Matka, když mlčí*. Nová Říše: Dobrý důvod, 2019. 36 s.

POZORUHODNÉ ROZHRAŇÍ

Na rovinu. Básnické sbírky Davida Batora (1974) z posledních let postrádaly pevnou ruku redaktora. Škrtání není autorova oblíbená činnost, ale sbírka, o které se chystám psát, je v něčem o dost důslednější. Redaktor Petr Ligocký zapracoval a výsledkem je až na výjimku jedna z nejpozoruhodnějších sbírek Slezska roku 2019.

Rozhraní je rozděleno do tří částí, bůhví proč, po podrobnějším čtení jsem to nedokázal rozklíčovat ani tematicky, ani formálně, ale asi to nechme na autorově záměru. První část má v čemsi blízko k Bátorovu duchovnímu i básnickému učiteli Vítu Slívovi, konkrétně

ke Slívově sbírce *Ultima thulé, nejzazší zem*. Podobnost motivů, především světelných, střídání světla a tmy, různé přesvětlování prostorů, tady se Bátor nechal jistě inspirovat („*Škvíry mezi kameny / jsou ozářeny matným světlem*“ ... „*Jazyk je i pohyb, v kterém jsme / takto osvětleni*“ ... „*Dlouhou metlou pak vymetl na světlo*“ ... „*Někdo je v nebi. / Jiný na zemi. / Já mezi tím. / V příšeří slov.*“ ... „*Světlo. Tma. Podivná samota konce týdne*“ ... „*Oheň se rozhořel jako prorok*“ ... „*Šnečí ulita světla*“).

Druhá část *Ticho a tma* pokračuje v motivech světla, tematicky se noří hloub do snu a reality („*Mezi snem a životem / je křehká a úzká pěšina.*“), ale motivy se pohybují mezi banálními veličinami, jako jsou les, pole, česnek. Autor tu rozehrává i dávno neslyšenou radost ze zvuku ve vlastní básni, která byla Bátorovým textům vždy dosti blízká („*Vítr stříhá kaluže. / Nůž od krve listí. / Střenka kvílí! / A švihá vodu!*“). Texty v druhé části jsou věnovány například Emilu Julišovi či Vítu Slívovi. Tohle je oblíbená Bátorova hra, přihlašovat se k velikánům české poezie, k přátelům. Někdy velkolepá, jindy trochu zbytečná. Dárkování formou básně jako sto let stará tradice ohlasové poezie. Druhá část pak končí jakoby nic („*Jen tak / zhoupne se / podlaha snu / a zmizí!*“).

Třetí pasáž *Pád do rána* je ze všech částí nejméně stabilním prvkem sbírky. V básni *Děšť* si lyrický subjekt vzpomíná na apokalyptickou průtrž po výbuchu Černobyly, báseň *Branka u Opavy* je jakýmsi civěním z oparu snu („*Probouzím se a vdechuji zvuky. / Kov má svůj jazyk temný a zlý.*“). Báseň *Bolest* je niterným soubojem s vlastním trápením, autor ale svým prořeknutím se („*Dech v básni je vždy těžký*“) spíš celou výpověď znevěrohodňuje, byť ji rozehrál dobře („*Rozhýbat jizvy. / Vzpomenout si. / Pach. Život tady.*“). Poslední dvě básně v souboru tak civí do zvláštní prázdnoty.

Ano, kniha je redakčně připravena téměř bez připomínek, ale chybí jí nějaký vrchol. I tak se řadí mezi to lepší, co Davidu Bátorovi vyšlo. Nechci autora nějak úkolovat, ale rád bych u něj v dalších knihách viděl stabilnější polohu. Už dozrál do věku, kdy mu to recenzenti jen tak snadno neodpustí, tu občasnou psavuchtivost na úkor redakce. Tak pozor, pozor na to!

Ondřej Hložek

Bátor, David: *Rozhraní*. Ostrava: Protimluv, 2019. 45 s.

KDO VŠECHNO MÁ KŘÍDLA?

Útlá novela stojí zatím na konci řady autorčiných vydaných titulů a co do stylu a zpracování předvádí Petra Dvořáková svou – dá se říci – již „autorskou klasiku“. Ve *Vránách* přichází ale s čímsi navíc. Čtenáři, kteří si oblíbili její psaní, nebudou v ničem zklamáni a dostanou přesně to, na co se těší. Svižné, zrychlené vypravování, bez nánosů zbytečných dialogů, hrdinu, pro něhož musí mít pochopení a také překvapení v podobě závěrečné tečky. Autorka je talentovanou vypravěčkou v podstatě už s vypracovaným narativním stylem, jehož změna by zřejmě skalní čtenáře zklamala; v tomto ohledu si ale myslím, že Petra Dvořáková může ještě v lecčems překvapit. Ráda totiž objevuje a zkoumá postavy a situace z různých poloh a k experimentování přistupuje s radostí, které se nejspíš nedokáže spontánně vzdát. Což je dobře. I když ji občas dokáže disciplinovaně potlačit, pokud se rozhodne psát třeba mainstreamově (například v *Chirurgovi*).

Na autorce mě přitahuje její schopnost empatické oscilace mezi dětským, polodospělým a dospělým světem. V tomto ohledu tedy není nikterak omezována volbou hrdinů, a pokud zvolí téma a prostředí, které důvěrně zná či si jej do potřebné míry nastudovala, dokáže plasticky zobrazit určitou výseč skutečnosti velmi uvěřitelně. Lze nalézt i škobrtnutí, ale čert je vem. Jen jako příklad uvedu u *Vran* takové zásadnější: nepřijatelnou absenci on-line komunikace ve vypravování, které nás všemi indiciemi kotví v současnosti. Soudobý svět pubescentů je pohlčen sítí – a to není na příběhu znát. Současná hrdinka by se pravděpodobně mnohem více trápila, že má před odchodem do školy nedostatečné množství lajků, než že bude doma nějaký, zatím netušený malér.

Ve *Vránách* se Petra Dvořáková vrací k dětské hrdince, dvanáctileté Báře, jejíž křehký vnitřní svět je bolestně nabouráván těmi nejbližšími. Hysterická, emočně povrchní a hodnotově vykřivená matka v konfrontaci s Bářiným jednáním vychází jednoznačně záporně; pasivní, životem znuděný otec se sklony zpestřit si životní šed' způsobem, na který myslí některé paragrafy trestního zákoníku (tak dalece své „zájmy“ ale v novele nerozvine), představuje spíše zlo „v zákrytu“ poháněné do akce výbuchy matčiny nespokojenosti. A konečně sestra – téměř Bářina vrstevnice,

která se vůči Báře neustále negativně vymezuje, ničeho jí nepřejíc. Dvořáková zacílila při vyprávění na Báru a matku; to ale není důvod pro nedopsanost ostatních postav. Z předchozích knih víme, že autorka mužskou postavu napsat umí, možná se tedy jednalo o záměr, aby se více nasvítily postavy prvních dvou akterek příběhu? Váhání ale úplně odpadá v případě sestry, jejíž chování mi nepřipadne jako z tohoto světa - nemyslím, že by se dítě mohlo pohybovat jenom v takovéto jednoznačně lhostejné, sem tam kruté poloze bez záblesku čehokoli povahově kladného. Tady se mělo ještě více na postavě zapracovat.

Líbí se mi, jak autorka střídavě ozřejmuje jednání Báry a matky na stejných situacích - obě postavy souběžně komentují tentýž moment a přitom snášejí své důvody, které jsou ve vzájemném kontrastu. To příběhu dodává stupňující se konfrontační napětí, které pozvolna eskaluje do vyhocené krize s tragickým závěrem. Téma skrytých rodinných tajemství a dysfunkčních vztahů, které nejsou okolím viděny, neboť navenek působí rodina spořádaně, je opět něco bolestivého, do čeho musí autorka - pro sebe již typicky - píchnout: sympaticky vězí ve svém psaní „až po uši“, čiší z toho obrovská radost a uspokojení. Tvůrčí nadšení, zdá se, dává křídla i čtenářům - Petra Dvořáková není autorkou vysokého stylu a ani po něm netouží. Její literární příspěvek je cenný především tím, že umí ke čtení strhnout a to je pro novou generaci dospělých „nečtenářů“ nadějí - a snad cestou k pozvolné kultivaci literárního vkusu. Petra Dvořáková ničí vkus neuráží - nevybírá si témata prvoplánově, nedělá si věci jednodušší a umí se do příběhu propadnout a vzít s sebou i ostatní. Umím si představit, že mnozí i mobil odhodí, jen aby si otevřeli její knížku.

A křídla má v příběhu i to, co dalo knize název - vrány. Jsou na začátku a jsou i na konci, měly by být klíčem k pochopení narativního vzkazu, neboť Bára v závěrečné situaci křídla dostane také. Vrány tvoří spojnici mezi klíčovými momenty novely v podobě drobných odstavců popisujících biologický rytmus vran - od nalezení hnízdního stromu, nalezení samečka, od budování hnízda po vyvedení mláďat i opuštění matky mladými. A přitom všem vrána sleduje dění v domě, který má před sebou jako na dlani a z domu - jako jediná - sleduje cyklus vran Bára a zaznamenává jej výtvarně.

Děvčátko, které pochopí, co činí rodičovství rodičovstvím – nikoli ale na příběhu své rodiny.

Vraní „vsuvky“ jsou tím, co může kritiky autorky usvědčit ze lži, že neumí být novátorská a že její příběhy jsou příliš popisné. Popisnost je zde promyšlená metoda, která právě umožňuje čtenářský ponor do tématu a nedovolí jet jen po povrchu.

Vrány jsou dobrým pokusem na nově vyšlapávané cestě – a to úplně stačí.

Andrea Chrobáková-Lněničková

Dvořáková, Petra: *Vrány*. Brno: Host, 2020. 182 s.

NÁVRAT PŘÍRODNÍ LYRIKY

Nové nakladatelství *Dobry důvod* se v loňském roce prezentovalo hned třemi zajímavými tituly. Básněmi a haiku Jana Frolíka, legendárního básníka z Kardašovy Řečice, nepříliš povedeným zvoláním k záchraně Matky Země z pera Oliny Stehlíkové a autorskou prvotinou Libora Staňka (1990), bohemistického doktoranda, který se literaturou zabývá také recenzně, například na stránce iLiteratura.cz.

Sbírka *Drolení* se v osmatřiceti textech, nijak nepojmenovaných, dívá do lůna vztahu člověka a přírody. Tady každý pohyb, každý závan vzduchu znamená zrození („Závratě vlaštovek prýští / zkamenělé větrem. / jejich těla zanikají / a znovu se rodí / v hladině nebe.“), návraty („Vrať se na začátek – ke slovu, tmě a slunci, / vrať se ke smíření slov.“), rozpady světa na mikročástice, mikrosvěty. A to vše obklopuje nejprve ticho, ze kterého se začíná růst („Ticho se neobejde bez hluku slov.“), nejprve skrze průsvitné pavučiny okamžiků, které nebudou ničím, jako okamžiky předtím. Lyrický subjekt pozoruje světlo v jeho nehybnosti („Ale i v samotném pozorování je pohyb.“), pozoruje hru minulosti a ozvuky toho všeho v současnosti („Byly tu zahrady, ale nyní tu jsou pouště“), skrze neviditelné věci, které se mění ve světlo. To vše se s námi propojuje, proplete.

Staňkův slovní materiál, který je knihou prostoupen, se velice podobá slovníku jeho redaktora, jiného z básníků Radka Štěpánka, který přírodní lyrice velmi holduje, dá se říci, že je to jeho vlajková loď. I Staněk spojuje metafory, jazyk je velmi úsporný, civilní, místy až nebásnický. Jediné, co nám naznačuje, že jsme v básnické sbírce, je zabrzdění děje, tak typické

třeba pro Máchu. Staněk vrství jednotlivé obrazy na sebe, doslova se překrývají, navazují na sebe, pomalu, postupně se odlupují z básnického jazyka. Na vše je tu čas. Pomalý, spořivý, přehazující si minci slova a vědomě nespěchající.

A čtenář si tak začne připadat nezanesený celým světem („*Vyhříváš své tělo / splývající s obrysy peřin*“), ale s mohutnými otisky toho všeho pod kůží, i přes přítomnost zdí, které jej budou vždy odrazovat od překročení toho všeho, co nás žene za jediným východiskem („*S příchodem jara kráčíme kolem nazelenalých kopců, / kde budeme pochováni znovu vedle sebe.*“). A nakonec to vše pohltí horkost a láva („*Není v tom touha ani vášeň, / jen nehybný opar, / jen tklivé umírání.*“).

Staněk tak ve své prvotině vykouznil něco, co bylo dlouho zasuto a vysmíváno mezi básnickými kruhy. Přírodní lyrika tu je, opět poukazuje na nemožnost oddělit tělo od přírody, každou katastrofu od dopadu na náš vývoj, od každého listu na náš zachvívající se vnitřek. Velmi pokorně se dopracoval do role nového hlasatele světa takového, jaký má být. Propojený.

Ondřej Hložek

Staněk, Libor: *Drolení*. Nová Říše: Dobrý důvod, 2019. 48 s.

TAKTO TAK UMĚT BILANCOVAT!

Poezii Danuty Kostewiczové k nám přivedl překlad Libora Martinka (soubor *Anatomie chvíle*, 2003). Bohužel, psalo se o knize málo. Pokud mlčení neprotrhne útlá bilancující knížka s příkladně „polským“ názvem *Andante spianato* (2019), pak nevím.

Knihla (opět v překladu Libora Martinka), ohledává prazákladní, z čeho je lidský svět utkán. Čas, odcházení a ulpívání jsou viděny optikou toho, co trvá. Proto se základní umělecké prostředky, např. personifikace, stávají principem: ne naplňování věcí lidskými konotacemi, ale vystávání, jejich vrůstání do podob osobnosti: „Zdá se, že minulá doba znovu dosahuje plnosti. (...) Objevuji stopu dokonalého reliéfu, každý, dokonce i ten nejnepatrnější okamžik. Mám po ruce jakési nehybné včera, nějakou téměř připravenou myšlenku a podobu plánovaného zítřka, ale také mám moje vlastní teď, moje dnes směřující k všeobjímajícímu bytí.“

Kdo očekává spleť historek a osudů provázejících autorku životem, nepochodí. Kniha je koncipována jinak. Z dramatických a intimních chvil zpovědi se ocitáme v přesně viděných situacích: „Slyším pravidelný tikot hodin. Jasně mě vtahuje do svých podvodných otáček. Nikdy nevím, jestli mi dovolí spatřit korunovaci dalšího dne. Prozatím dýchám. Z čehož můžu usoudit, že – žiju.“

Autorka znovuutváří svět plný životní zkušenosti a důvěry v lidství a imaginaci. Na jedné straně sledujeme nárazy: „Je to první neděle po jarním úplňku, už se stříbří větvy vrbových pupenů. Dotýkám se povrchu listu. Cítím chlad. Ještě nevím, že je to metafora pro chlad, který mě obklopil.“ Jindy radost z vyvázání se a odpoutání od světa pozemského: „Opravdu - bylo by pro mě obtížné spočítat všechny ty sny, ve kterých jsem se s lehkostí ptáka vznášela nad každou obtížnou situací, letěla jsem nad přeplněnými ulicemi měst, nad hrůzou zuřícího násilí, nad zkušenostmi zla.“

To vše je podepřeno brilantně využitým jazykem, který v sobě spojuje jak prostou výpověď, tak odvážnou a uvolněnou metaforiku pohybující se volně po různých vrstvách jazyka. K tomu přispěl přesný a přitom básnivost i reflexivnost zachovávající překlad Libora Martinka. Kniha tak vyvolává mezi živé i Chopinovský základní klavírní útvar, ono *Andante spianato*, kterým tato kniha prozařuje dnešní unavený literární svět. Jakub Chrobák

Kostewicz, Danuta: *Andante spianato*. Překlad Libor Martinek. Opava: Literature & Science, 2019. 130 s.

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla	Dalibor Malina
Bystřička 267, 756 24	Hotel Pančava
http://kotrla.com	Svárov 323, 755 01 Vsetín
pavel@kotrla.com	knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 82, ročník XXIV.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Lukáš;
redakční rada: Andrea Chrobáková-Lněničková,
Ondřej Hložek, Tomáš Vašut, Martin Škabraha;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>
Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

